

Aan de gemeenteraad

Op welke gronden deze brief?/Waarom nu voorgelegd?

Op 4 april 2023 informeerden wij u over de voortgang van de renovatie van Museum Boijmans Van Beuningen en het tijdelijk onderbreken van het ontwerpproces. Tijdens de commissie- en raadsvergadering van 19 april en 11 mei 2023 is hier een nadere toelichting op gegeven, en hebben wij u toegezegd voor het zomerreces met een stand van zaken te komen. De afgelopen periode hebben wij benut om te onderzoeken op welke onderdelen en op welke wijze wij het project zullen bijsturen en wat de daarmee samenhangende gevolgen zijn. Vanaf mei zijn alle betrokken partijen samen aan de slag voor een toekomstbestendig duurzaam exploitabel museum.

In deze brief informeren wij u over de uitkomsten van deze onderzoeksperiode en de wijze waarop wij het ontwerpproces inmiddels hebben voortgezet. Daarnaast informeren wij u in deze brief over de stand van zaken met betrekking tot de verschillende moties en toezeggingen.

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen:

- Raadsbesluit Aanwijzing risicovol project (19bb896);
- Raadsbesluit Renovatie Museum Boijmans Van Beuningen (21bb16081);
- Moties Het beste museum voor het geld (18bb11431); Investeringsrendement (18bb11364); Maak de Boijmans rekensom compleet (23bb003048); Boijmans Van Beuningen is groter dan Rotterdam (23bb003050); Boijmans open (23bb003049)
- Toezeggingen: Nieuwe huurovereenkomst Boijmans (18bb789); Afspraken verzelfstandiging (21bb16570); Voorlopig Ontwerp (22bb007963); inspanningsverplichting (22bb007968); Gesprek met de stad (22bb007967); Entree (22bb007966); PvE Buitenruimte - (22bb007965); Restauratie en renovatie V.d. Steur (23bb002796); Verdere proces (23bb002798); Museumtuin (23bb002802); Stadsdebat (23bb002803); Zichtbaarheid museumcollectie (23bb002833); Gemaakte resultaatverplichtingen MBVB (23bb003108).

Toelichting:

Op 4 april 2023 informeerden wij u dat wij het ontwerpproces voor de renovatie van Museum Boijmans Van Beuningen – n.a.v. de doorrekeningen van het Voorlopig Ontwerp en diverse (pré) adviezen - tijdelijk hebben onderbroken om te onderzoeken op welke onderdelen en op welke wijze wij het project willen bijsturen. Nu de onderbreking voorbij is zijn alle betrokken partijen weer samen aan de slag voor een toekomstbestendig duurzaam exploitabel museum.

Uitkomsten onderzoeksperiode

Wij hebben met de belangrijkste betrokken partijen – de museumdirectie, architect Mecanoo, de Commissie voor Welstand en Monumenten (hierna CWM) en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (hierna RCE) – gereflecteerd op het eerder doorlopen ontwerpproces. Er is in kaart gebracht waar wij de gezamenlijkheid vinden en op 17 mei is met een gezamenlijke kick-off het ontwerpproces herstart. Wij werken met de volgende uitgangspunten voor het vervolg:

- Duurzaam exploitabel museum; de bestaande netwerkvisie Museum in Transit/Museum als Netwerk ([21bb007459](#)) is daarbij het vertrekpunt. De inhoudelijke en financiële uitgangspunten voor de renovatie volgens het raadsbesluit van 16 december 2021 (21bb015018) blijven onverminderd van kracht.
- In driehoek museum-architect-gemeente slagvaardig en gezamenlijk doorlopen van het ontwerpproces.
- Versterken restauratie expertise door het aanstellen van een supervisor.
- Centraal staan de monumentale gebouwen Van der Steur en Bodon. Werken vanuit een Erfgoedvisie.
- Voortgang op voorbereiding restauratie Van der Steur en Bodon en no-regret ingrepen.
- Zoveel als mogelijk inlopen van de opgetreden achterstand in de planning.

Duurzaam exploitabel museum

Wij werken gezamenlijk aan een duurzaam exploitabel museum dat de visie van het museum – Museum in Transit/Museum als netwerk – zo goed mogelijk faciliteert. De inhoudelijke uitgangspunten voor de renovatie volgens het raadsbesluit van 16 december 2021 (21bb015018) blijven onverminderd van kracht. Daarbij gaat het om een gastvrije entree, het verbeteren van de logistiek, het verbeteren van de routing, het in ere herstellen van Van der Steur en Bodon en de verbinding van het museum met stad en Museumpark. Het uitgangspunt blijft dat het project binnen de door uw raad vastgestelde financiële kaders tot uitvoering moet komen.

De opbrengsten van de gesprekken van de afgelopen periode betekenen voor het ontwerpproces dat wij meer werken uit een erfgoedvisie voor de gebouwen en de omgeving, wij de netwerkgedachte van het museum verder uitwerken, met aandacht voor de bezoekersbeleving en voor duurzaamheidsaspecten. Wij zorgen dat wij de bouwfysica en het museale klimaat op orde krijgen. Wij onderzoeken hoe de huidige logistieke oplossing efficiënter uitgevoerd en beter in de omgeving ingepast kan worden.

Driehoek museum, architect en gemeente

Museum, architect en gemeente werken samen met het gezamenlijke doel voor ogen, om te komen tot een duurzaam exploitabel museum, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid als respectievelijk gebruiker/huurder/exploitant, ontwerper en opdrachtgever/eigenaar. Wij werken nu in een meer compacte, slagvaardige en

gezamenlijke organisatievorm, waarin het museum weer op alle niveaus – van directieraad tot werkgroepen – direct is betrokken. Er is een kopgroep ingesteld bestaande uit de museumdirecteur, architect en ambtelijk opdrachtgever, die knelpunten bespreekt en zoekt naar oplossingen, zodat de verdere projectorganisatie haalbare en gedragen resultaten kan bereiken.

Supervisor (restauratie expertise)

In de gemeentelijke organisatie hebben wij expertise op het gebied van (restauratie van) monumenten in huis die betrokken is bij het project. Daarnaast is in het verleden een externe restauratie-expert bij het project betrokken geweest. Wij vinden het echter noodzakelijk om aan de gemeentelijke kant onze kennis en ervaring op het gebied van (restauratie van) monumenten te versterken. Daarmee halen wij ook nieuwe inzichten naar binnen met nieuwe ideeën over oplossingsrichtingen. Mede op advies van de CWM en architect Mecanoo is nu een supervisor aangesteld, die in de praktijk heeft laten zien soortgelijke complexe opgaven tot een bevredigende oplossing te brengen. Deze supervisor legt verantwoording af aan de ambtelijke opdrachtgever en staat ten dienste van het hele project. Museumdirectie, architect en CWM zijn meegenomen in de aanstelling. De supervisor brengt gevraagd en ongevraagd advies uit over de kwaliteit van de ontwikkelde renovatie- en restauratieplannen. Daarnaast levert hij, wanneer mogelijk, bijdragen die leiden tot onder andere versnelling en optimalisaties in ontwerp en uitvoering. Ook fungeert hij als zoeker naar oplossingen voor mogelijke knelpunten.

Werken vanuit een Erfgoedvisie

Uit de (pre)adviezen van CWM, de RCE en de gesprekken van de afgelopen periode is de meerwaarde van een gedragen erfgoedvisie naar voren gekomen als breed overeengekomen kader om de planvorming mee op te bouwen. Een erfgoedvisie helpt door de essentie van de vastgestelde uitgangspunten en randvoorwaarden in samenhang te wegen en bij het komen tot een onderbouwde ontwerprichting. Het geeft richting aan ontwerpoplossingen. Daarom stellen wij nu als een van de eerste stappen samen met de supervisor, een erfgoedvisie op. Deze wordt ter advisering voorgelegd aan de CWM en de RCE, en zal, na vaststelling door de opdrachtgever, ter informatie met de raad gedeeld worden.

Deze erfgoedvisie is een kernachtig document en bevat in hoofdlijnen onderdelen als: de historische basis van het gebouwensemble, een visie op het museum van morgen, de hedendaagse eisen vanuit regelgeving en maatschappelijk belang en de bezoekersbeleving. Het schetst straks de samenhang van de diverse onderdelen, zoals het herstel, monumentale kwaliteit en de nieuwe onderdelen. Doel is om in de zomer een concept erfgoedvisie gereed te hebben. Hierover informeren wij uw raad bij de voortgangsrapportage die over de periode maart tot en met augustus 2023 gaat.

Uitbreiding Rijksmonument

Momenteel is alleen het Van der Steurgebouw beschermd als Rijksmonument. Naar aanleiding van een verzoek door het Cuypersgenootschap is, na advies van de RCE, de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voornemens te besluiten om de gebouwen Bodon en Henket ook aan te wijzen als Rijksmonument. Deze voorgenomen aanwijzing wordt meegenomen in de nu lopende, gezamenlijke, ontwerpgesprekken

Voortgang restauratie Van der Steur en Bodon en no-regret ingrepen

Zoals wij u in onze brief van 4 april jl. hebben geïnformeerd is gedurende de ontwerponderbreking de voorbereiding van de renovatie en restauratie van het gebouwdeel Van der Steur doorgegaan. Daar is de voorbereiding van de restauratie van Bodon aan toegevoegd, want ook in dat bouwdeel kunnen de werkzaamheden grotendeels voorbereid worden. Wij hebben de supervisor om advies gevraagd op de aanpak, planning en kosten van de restauratie van Van der Steur en Bodon en de kansen tot versnellen. Waar mogelijk, halen wij zoveel mogelijk no-regret ingrepen (ingrepen die, onafhankelijk van hoe het integrale ontwerp eruit zal zien, sowieso uitgevoerd moeten worden en niet leiden tot kapitaalsvernietiging of obstakels in het verdere proces) naar voren voor meer ruimte in de uitvoeringsfase. Wij onderzoeken nu of deze ingrepen daadwerkelijk no-regret zijn, zodat ze zo snel mogelijk voorbereid en uitgevoerd kunnen worden. Hierbij onderzoeken wij op dit moment de volgende ingrepen:

- Voorsloop: kunnen bijvoorbeeld installaties waarvan zeker is dat ze verwijderd moeten worden nu al verwijderd worden? Hierbij kijken wij niet alleen naar Van der Steur, maar ook naar Bodon.
- Restauratie van het dak van Van der Steur.
- Onderhoud aan binnen-en buitenhof.
- Schoonmaken en restaureren van de gevels van het gebouw.
- Restauratie van de monumentale lambriseringsen.
- Proefopstellingen en proefrestauraties uitvoeren.

Wij zijn gestart met het saneren van het asbest in de dakconstructie van Bodon, waar eerder gedacht was dit tijdens de renovatie te saneren.

Inlopen achterstand in de planning

Wij hebben op basis van de gesprekken van de afgelopen periode en de huidige samenwerking het beeld gekregen dat wij nu werken naar een gedragen, toekomstbestendig en integraal plan voor de renovatie. Wij onderzoeken daarbij mogelijkheden om de achterstand in te halen onder andere door tijd te winnen met een aangepaste aanbestedingsstrategie en door het eerder uitvoeren van de no-regret ingrepen aan Van der Steur en Bodon mogelijk te maken.

Vervolgproces

- In oktober 2023 informeren wij u over de stand van zaken van het project door middel van de Voortgangsrapportage Renovatie Museum Boijmans Van Beuningen die de periode van 1 maart tot en met 31 augustus 2023 beslaat.
- Rond de Voortgangsrapportage stellen wij voor een technische sessie te organiseren, waarin wij uw raad meenemen in de stand van zaken van het ontwerpproces. Inclusief dan opgeleverde resultaten en het vervolgproces met mijlpalen en planning.

Moties en toezeggingen

- *Moties en toezeggingen waarover wij u bij de volgende voortgangsrapportage informeren*

Over de moties: Het beste museum voor het geld (18bb11431); Investeringsrendement (18bb11364); Maak de Boijmans rekensom compleet (23bb003048); Boijmans Van Beuningen is groter dan Rotterdam (23bb003050), en de toezeggingen: Nieuwe huurovereenkomst Boijmans (18bb789); Afspraken verzelfstandiging (21bb16570); Voorlopig Ontwerp (22bb007963), Entree (22bb007966) PvE Buitenruimte (22bb007965) en Inspanningsverplichting

(22bb007968) informeren wij u in het vierde kwartaal van 2023 wanneer wij u de Voortgangsrapportage sturen.

- *Gesprek met de stad - Toezegging 22bb007967; Stadsdebat - Toezegging 23bb002803*
Samen met het museum voeren wij gesprekken hoe wij het gesprek met de stad goed kunnen organiseren. Wij verwachten hier in het vierde kwartaal van 2023 wanneer wij u de Voortgangsrapportage sturen meer over te kunnen delen en toezeggingen 22bb007967, 23bb002803 en 23bb002833 af te kunnen doen.
- *Zichtbaarheid museumcollectie - Toezegging 23bb002833*
Op 19 april 2023 heeft wethouder Kasmi toegezegd om samen met het museum verdere mogelijkheden om de museumcollectie nog meer zichtbaar te maken te bezien en de commissie daarover een terugkoppeling te geven. Dit gesprek is inmiddels met het museum gevoerd. Uit dit gesprek bleek dat het museum wat activiteiten en bereik betreft huidige gestelde prestaties ruimschoots bereikt.

De collectie wordt op verschillende manieren aan het Rotterdamse publiek getoond:

- Het Depot: het Depot trok in 2022 circa 265.000 bezoekers. Het programma in het Depot is geen klassiek museaal programma. Met wisselende selecties in de verschillende galeries en de dertien levensgrote vitrines en afwisselende presentaties leeft het Depot bij de bezoekers.
- Boijmans bij de Buren: Hoewel het initiële project dat door Stichting Droom & Daad bekostigd is in 2022 afgerond is, blijft het museum met burens en andere (collega)instellingen in gesprek over de mogelijkheden om de collectie te laten zien. In juni dit jaar is de tentoonstelling [H]erkennen Herbouwen; Wonderkamers van het Rotterdams koloniaal verleden in de Kunsthall geopend voor publiek. Deze tentoonstelling is het resultaat van een intensieve samenwerking tussen de Kunsthall en Museum Boijmans van Beuningen.
- Cultuureducatie: zo'n 9.230 kinderen en jongeren hebben in schoolverband het Depot bezocht en deelgenomen aan het cultuureducatieaanbod. Daarnaast hebben zo'n 67.000 mensen gebruik gemaakt van het educatieaanbod in de vrije tijd waarvan 61.000 instaprondleidingen.
- Boijmans Van Beuningen op Zuid: Het museum ontwikkelt hier samen met het onderwijs en maatschappelijke organisaties een programma op het snijvlak van kunst, educatie en sociale projecten. Zuid is een kunstenaarsresidentie, tentoonstellingsruimte en ontmoetingsplek ineen en het programma wordt met en voor kunstenaars, makers, curatoren en bewoners uit de buurt gemaakt, waarbij hedendaagse kunst en vormgeving, de museumcollectie en nieuwe verhalen met elkaar worden verbonden.
- Tentoonstellingen buiten Rotterdam: na tentoonstellingen in Nieuw-Zeeland (2021) en Zuid-Korea (2021-2022) reisde de collectie surrealisme door naar Mexico waar de tentoonstelling kon rekenen op een zeer enthousiast publiek. Maar liefst 250.000 mensen bezochten de tentoonstelling Mexico-City.
- Samen met het Fries Museum werd de tentoonstelling À la campagne: het Franse licht van Maris tot Monet georganiseerd. Zo'n 70.000 bezoekers bezochten deze tentoonstelling. De Toren van Babel werd uitgeleend aan de Hermitage toen dit museum in zwaar weer terecht kwam.

- In september opent in het Rijksmuseum de tentoonstelling Collectie Boijmans van Beuningen, waarin een bijzondere selectie van het museum in Amsterdam getoond zal worden.
- Ook in Milaan en Aarhus worden dit jaar exposities getoond met vele werken uit de collectie. Bruiklenen: nu het Depot geopend is, worden weer volop kunstwerken in bruikleen gegeven aan derden in binnen- en buitenland, in 2022 waren dit er 364. Kunstwerken van Boijmans zijn prominent aanwezig in de semi-permanente opstelling (5 jaar) van het KMSKA in Antwerpen, Rembrandthuis in Amsterdam (Titus van Rembrandt) en momenteel in het Cobra Museum in Amstelveen voor de grote overzichtstentoonstelling 75 jaar COBRA (Basquiat).

Nog veel uitgebreider is informatie te vinden in het jaarverslag van Museum Boijmans Van Beuningen. Wij hebben deze als bijlage bijgevoegd. Hieruit blijkt dat de collectie in de wereld, in het land en in de stad op vele plekken en op verschillende manieren te zien is. Het museum werkt bovendien aan een bijzonder, stadsbreed programma om in 2024 uitgebreid stil te staan bij haar 175-jarige bestaan. Voor dit programma worden op dit moment fondsen geworven.

Hiermee beschouwen wij toezegging 23bb002833 als afgedaan.

- *Kosten Museumtuin – Toezegging 23bb002802*
Op 19 april 2023 heeft wethouder Struijvenberg toegezegd inzicht te geven in de kosten van de museumtuin, inclusief plattegronden met plangrenzen. Voor de herinrichting van de Museumtuin is er een projectbudget van € 10 miljoen. Dit is door uw raad op 16 december 2021 besloten (21bb16081): “*Akkoord te gaan met een aanvullend projectbudget van € 10 miljoen voor de aanpak Museumpark/Belvédère.*” Omdat dit deelproject nog in de opstartfase zit zijn er nog geen kostenramingen gemaakt.
In bijlage 1 vindt u een kaart met daarop schetsmatig aangegeven de voorlopige plangrenzen voor het deelproject Herinrichting Museumtuin. Deze plangrenzen zijn nog niet definitief.
Hiermee beschouwen wij toezegging 23bb002802 als afgedaan.
- *Restauratie en renovatie Van der Steur – Toezegging 23bb002796 en Verdere proces – Toezegging 23bb002798*
Op 19 april 2023 heeft wethouder Struijvenberg toegezegd de raad schriftelijk te informeren over de ‘no-regret-maatregelen’ rond het voorbereiden van de restauratie en renovatie van gebouwdeel Van der Steur en over het verdere proces, zoals is aangegeven in de collegebrief van 6 april 2023 (23bb002281).
Met de in de nu voorliggende brief gegeven toelichting stellen wij voor toezegging 23bb002796 en 23bb002798 als afgedaan te beschouwen.
- *Boijmans open – Motie 23bb003049*
Uw raad heeft op 11 mei 2023 de motie “Boijmans Open” aangenomen. Samen met het museum voeren wij gesprekken in welke vorm wij aantrekkelijke publieksactiviteiten in of in de omgeving van het museum kunnen organiseren. Wat georganiseerd kan worden, is afhankelijk van de fase waarin het gebouw zich ten tijde van een activiteit bevindt, waarbij de technische staat en veiligheid voorop blijven staan. Publiek moet ten alle tijde veilig kunnen worden ontvangen. Of dit mogelijk is tijdens deze Open Monumentendagen in september 2023 wordt nog onderzocht. Wij verwachten deze motie in het eerste kwartaal van 2024 af te kunnen doen.

- **Gemaakte resultaatverplichtingen MBVB - Toezegging 23bb003108**

Het museum ontvangt in het kader van het Cultuurplan een subsidie van ruim 9 miljoen per jaar en daarnaast nog een subsidie van ruim 3 miljoen jaar voor de exploitatie van het Depot. Van deze laatste subsidie worden de huisvestingslasten betaald; die gemaakt moeten worden om de 151.000 kunstwerken die het museum in beheer heeft, te kunnen opslaan/huisvesten. Daarnaast wordt in het Depot meerdere publieksactiviteiten aangeboden.

De afgelopen jaren is besloten de organisatie op kosten te subsidiëren, dit als gevolg van de sluiting van het museumgebouw, de uitgebroken Coronapandemie en het toewerken naar de opening van het Depot. De subsidie aan het museum is nu primair bedoeld voor de instandhouding van de organisatie waarmee het museum kan blijven voldoen aan de verplichtingen die voortvloeien uit de collectiebeheerovereenkomst. Met andere woorden, het gebouw is dicht maar het museum is open, dagelijks wordt er volop gewerkt aan onze collectie om deze te beheren, behouden, restaureren, te onderzoeken, erover te publiceren, uit te lenen, af te stoten etc. Het grootste deel van de reguliere subsidie (ongeveer EUR 7,5 miljoen) gaat naar deze taken die altijd doorgaan. Het maken van tentoonstellingen is uiteindelijk maar 1 van de kerntaken van het museum. Dat wil niet zeggen dat wij helemaal niet kijken naar wat het museum doet; het museum dient bij de jaarstukken altijd een inhoudelijke en financiële subsidieverantwoording in en enkele prestatierasters en kengetallen. In het bijgevoegde jaarverslag zijn de prestaties terug te lezen. Eventuele meevallers in de exploitatie mag het museum bestemmen voor de kosten voor de renovatie die zij intern maken en het verstevigen van de vermogenspositie. Deze was tot enkele jaren terug zwak doordat de algemene reserve negatief was. Hiermee beschouwen wij toezegging 23bb003108 als afgedaan.

- **Samenvatting**

Wij beschouwen toezeggingen 23bb002796; 23bb002798; 23bb002802; 23bb002833; 23bb003108 als afgedaan.

Voor de overige in deze brief behandelde moties en toezeggingen vindt u hieronder een overzicht:

Nr.	Motie/toezegging	Status
18bb00789	Nieuwe huurovereenkomst	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
18bb11364	Investeringsrendement	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
18bb11431	Het beste museum voor het geld	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
21bb16256	Kaartjes verkopen niet vanzelf	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
21bb16570	Afspraken verzelfstandiging	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
22bb007963	Voorlopig Ontwerp	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
22bb007965	PvE Buitenruimte	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
22bb007966	Entree	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)

22bb007967	Gesprek met de stad	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
22bb007968	Inspanningsverplichting	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
23bb002803	Stadsdebat	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
23bb003048	Maak de Boijmans rekensom compleet	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)
23bb003049	Boijmans open	Wij informeren u verder in het eerste kwartaal 2024
23bb003050	Boijmans Van Beuningen is groter dan Rotterdam	Wij informeren u verder bij de voortgangsrapportage (vierde kwartaal 2023)

Financiële en juridische consequenties/aspecten:

- Bij de presentatie van de plannen voor het uitvoeringskrediet is de uiteindelijke planning inzichtelijk en wordt duidelijk welke uiteindelijke financiële gevolgen voortvloeien uit de huidige onderbreking en proceswijziging. Het uitgangspunt blijft dat het project binnen de door uw raad vastgestelde financiële kaders tot uitvoering moet komen.
- Voor het aanvragen van een uitvoeringskrediet worden nieuwe ramingen opgesteld.

Burgemeester en wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

V.J.M. Roozen

De burgemeester,

A. Aboutaleb

Bijlagen

1. Kaart met schetsmatig de voorlopige plangrenzen voor Herinrichting Museumtuin
2. Jaarverslag 2022 Museum Boijmans Van Beuningen